

معاونت محیط زیست انسانی

دفتر ارزیابی اثرات زیست محیطی

شیوه‌نامه نحوه نظارت بر حسن اجرای تعهدات مجریان
طرح‌های مشمول ارزیابی اثرات زیست محیطی

به نام خداوند بخشنده مهربان

عنوان دستورالعمل: شیوه‌نامه نحوه نظارت بر حسن اجرای تعهدات مجریان
طرح‌های مشمول ارزیابی اثرات زیست محیطی

(موضوع بند الف ماده ۳۸ قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی)

پدیدآورندگان:

حمید جلالوندی - حمید هادی نیا - فرشته میرزایی - عباس دانش - امیر دارایی

بیان مسئله

ارزیابی اثرات زیست‌محیطی طرح‌های توسعه فرایندی است مستمر، مستند و هدفمند در جهت کاهش هرچه ممکن آثار و پیامدهای زیست‌محیطی ناشی از اجرای طرح‌های مورد ارزیابی که تحقق اهداف مربوطه منوط به پیاده و عملیاتی شدن خروجی نتایج گزارشات ارزیابی در روند اجرا و بهره‌برداری از طرح‌های توسعه‌ی مورد ارزیابی می‌باشد، به نحویکه تا زمانیکه این نتایج در پروژه‌های مشمول ارزیابی (مصوب جلسه مورخ ۹۵/۱۲/۲۴ شورایعالی حفاظت محیط زیست) اجرایی نشده باشند عملاً مقوله ارزیابی اثرات زیست‌محیطی مفید فایده واقع نخواهد شد. از این رو یکی از چالش‌های مهم سازمان محیط زیست طی سالیان گذشته، پس از صدور مجوز، حصول اطمینان از عملیاتی شدن مفاد تعهدات مندرج در مجوز زیست‌محیطی و پایبندی مجریان طرح‌ها به رعایت ضوابط و استانداردهای مربوطه می‌باشد.

در پایش و نظارت بر طرح‌های مشمول ارزیابی توجه به موارد زیر حائز اهمیت می‌باشد:

- پایش و خوداظهاری از کم و کیف چگونگی اجرای تمهیدات زیست‌محیطی پیش‌بینی شده (برای کاهش

آثار و پیامدهای مخرب طرح یا تقویت آثار و پیامدهای مثبت پیش‌بینی شده) در طول احداث و بهره‌برداری

از طرح‌های مورد ارزیابی

- پایش و خوداظهاری از کیفیت رعایت ضوابط و استانداردهای زیست‌محیطی در طرح‌های ارزیابی شده.

اهداف و ضرورت‌ها

- نظارت زیست‌محیطی مستمر بر فعالیت‌های طرح حین اجرا و پس از بهره‌برداری و در سالهای پس از

بهره‌برداری

- حصول اطمینان از تحقق تعهدات مندرج در مجوز زیست‌محیطی

- ایجاد وحدت رویه در فرایند خوداظهاری و گزارش‌دهی مجریان طرح‌های ارزیابی شده

- کاربردی نمودن فرایند مطالعات ارزیابی اثرات زیست‌محیطی در حین اجرای طرح و حصول اطمینان از

میزان موفقیت راهکارهای پیشگیرانه و اقدامات اصلاحی پس از بهره‌برداری

- کمک به شناسایی آثار مثبت و منفی پیش‌بینی نشده ناشی از اجرای طرح در گزارش ارزیابی به منظور

مدیریت صحیح آثار زیانبار و تقویت آثار مثبت

- پیشگیری از بروز زمینه‌های اعمال جرائم و عوارض زیست‌محیطی از طریق کمک به تحقق تمهیدات

بازدارنده ایجاد آلودگی و تخریب محیط زیست

- جمع‌آوری اطلاعات لازم محیطی برای طرح‌های جدیدالاحداث و تسهیل تصمیم‌گیری برای اجرا و یا عدم

اجرای طرح‌های مذکور

ضمانت اجرا

پایش و خوداظهاری مد نظر این دستورالعمل یکی از الزامات زیست محیطی کشور می باشد که در قوانین و مقررات مشروحه زیر به طور مستقیم و غیر مستقیم بر ضرورت آن و پیامدهای حقوقی ناشی از عدم رعایت آن تصریح شده است:

- بند الف ماده ۳۸ قانون برنامه ششم توسعه
- بند غ ماده ۳۸ قانون برنامه ششم توسعه
- مواد ۱ تا ۳ ضوابط زیست محیطی تبصره بند الف ماده ۲۳ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات دولتی موضوع مصوبه شماره ۴۴۰ شورایی عالی حفاظت محیط زیست مورخ ۱۳۹۸/۴/۲۵
- مواد ۶۸۸ و ۶۹۰ قانون مجازات اسلامی
- ماده ۱۱ (تبصره ۳) و ماده ۱۶ قانون هوای پاک مصوب ۱۳۹۶/۴/۲۵
- مواد ۱، ۱۱ و ۱۲ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸
- مواد ۱۴ تا ۲۰ قانون حفاظت از خاک مصوب ۱۳۹۸/۳/۴
- آیین نامه خوداظهاری در پایش آلودگی های محیط زیست و دستورالعمل های آزمایشگاه معتمد ابلاغی سال ۱۳۹۴
- ماده ۲ آیین نامه جلوگیری از آلودگی آب مصوب ۱۳۷۳

تعاریف و اصطلاحات

- سازمان: منظور سازمان حفاظت محیط زیست است
- **EIA**: ارزیابی اثرات زیست محیطی، فرایندی نظام‌مند که در آن به پیش‌بینی و ارزیابی اثرات احتمالی یک پروژه بر محیط زیست خود می‌پردازد
- **HSE**: واحد بهداشت، ایمنی و محیط زیست.
- **آزمایشگاه معتمد**: آزمایشگاهی است که در بخش‌های دولتی و غیردولتی کشور وجود دارد و توانایی آن جهت سنجش پارامترهای زیست‌محیطی بر اساس ضوابط و مقررات جاری، مورد تایید سازمان قرار گیرد
- **سامانه‌های پایش لحظه‌ای و برخط (online)**: به دستگاهی (آنالایزر یا حسگری) اطلاق می‌گردد که پس از نصب و راه‌اندازی در محل مورد نظر قادر به آنالیز لحظه‌ای نمونه‌ها در دوره‌های زمانی قابل تنظیم بوده و نتایج حاصل را به مراکز مورد نظر ارسال می‌نماید.
- **مدیریت زیست محیطی**: مجموعه‌ای از فعالیت‌های برنامه‌ریزی، ساماندهی، هماهنگی و اجرا و نظارت بر بهبود عملکرد زیست‌محیطی طرح‌های توسعه و حفظ کیفیت محیط پیرامونی آنها که توسط مجری طرح توسعه به مورد اجرا گذاشته می‌شود.
- **پایش زیست محیطی**: مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و فرایندهایی که برای مشخص کردن وضعیت جنبه‌های زیست‌محیطی طرح‌های تولیدی و خدماتی از جمله آلودگی‌های مربوطه و نظارت بر کیفیت محیط زیست متاثر از اجرای طرح‌های مورد اشاره انجام می‌شود.

- خوداظهاری: تهیه و ارائه بیانیه‌ای مکتوب و مستند از عملکرد و وضعیت زیست‌محیطی طرح / پروژه

- موضوعات خود اظهاری:

۱. اعلام تاریخ رسمی و عملی شروع عملیات اجرایی طرح
۲. اعلام تاریخ اتمام عملیات ساختمانی طرح
۳. اعلام وضعیت اجرای تمهیدات زیست محیطی و تعهدات مقرر در مجوز زیست‌محیطی توسط مجری
۴. رعایت استانداردهای زیست محیطی فاز بهره‌برداری
۵. ارائه برنامه زیست‌محیطی مختص به سالهای پس از بهره‌برداری مرتبط با پروژه‌های سد و نیروگاه‌های برقابی - سدهای باطله - مراکز دفن پسماند - معادن و سایت هیپ لیچ - آب شیرین کن

مسئولیت‌ها

✓ به استناد تبصره یک ماده ۱۶ قانون هوای پاک، مجریانی که گزارش ارزیابی اثرات زیست‌محیطی طرح

آنها به تایید کارگروه ارزیابی سازمان محیط زیست رسیده باشد جهت اجرای برنامه تمهیدات و پایش

زیست‌محیطی پیوست مجوز زیست‌محیطی، موظف به ایجاد و تجهیز واحد HSE در راستای اجرای مصوبه

شماره ۸۳/۴۰۳۸۲ مورخ ۹۶/۵/۱۸ هیئت وزیران می‌باشند.

✓ مسئولیت اجرای تمامی برنامه‌های تمهیدات و پایش زیست‌محیطی گزارشات ارزیابی مربوطه در

چهارچوب این دستورالعمل به عهده مجری و مالک طرح می‌باشد.

✓ اداره کل حفاظت محیط زیست استان محدوده اجرای طرح می‌بایست نسبت به تشکیل کارگروه نظارت و

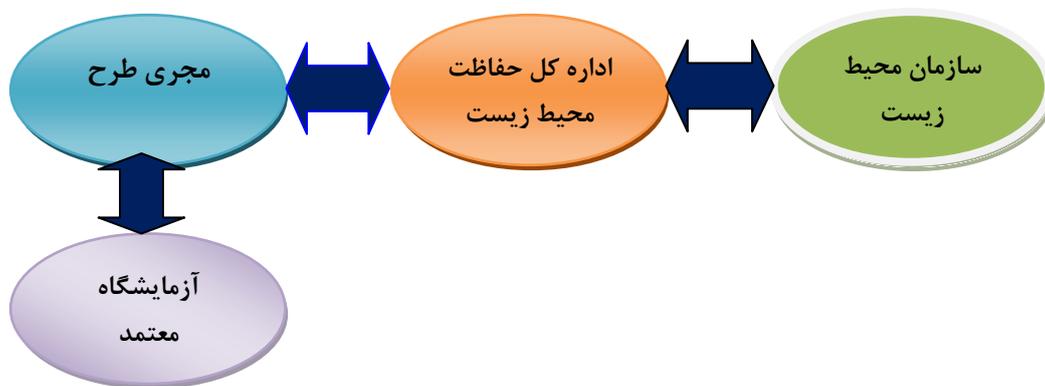
پایش (مطابق با فرمت تعریف شده در این دستورالعمل) در اداره کل اقدام نماید.

✓ نظارت بر حسن اجرای برنامه مدیریت زیست‌محیطی تعریف شده در خروجی مطالعات ارزیابی اثرات زیست‌محیطی در طول فرایند اجرا به صورت عام به عهده اداره کل حفاظت محیط زیست و در موارد خاص و ضروری حسب مورد به عهده سازمان محیط زیست می‌باشد.

دامنه شمول

دامنه فعالیت این دستورالعمل کلیه واحدهای صنعتی، معدنی، تولیدی و خدماتی مشمول انجام مطالعات ارزیابی اثرات زیست‌محیطی است که از سازمان محیط زیست مجوز زیست‌محیطی دریافت می‌نمایند.

ساز و کار اجرای نظارت و پایش

سازمان (کارگروه ملی)

- تشکیل کارگروه ملی (پایش و نظارت) با ترکیب معاونت محیط زیست انسانی (دفتر ارزیابی ۳ نفر کارشناس به تشخیص مدیر دفتر + معاون دفتر ارزیابی + نمایندگان دفاتر پایش فراگیر آلودگی، آب و خاک،

مرکز ملی هوا و تغییر اقلیم، پسماند)، معاونت محیط زیست طبیعی و تنوع زیستی (یک نفر نماینده حسب مورد)، معاونت محیط زیست دریایی (یک نفر نماینده حسب مورد)، یک نفر نماینده از دفتر بازرسی و رسیدگی به شکایات و یک نفر نماینده از معاونت حقوقی (حسب مورد)

• ایجاد بانک اطلاعات رایانه‌ای در محیط Excel و GIS و ارتباط آن با سامانه طراحی شده دفتر پایش

فراگیر آلودگی

• انجام بازدیدهای ادواری به صورت تصادفی (random check) از واحدهای مشمول و نیز موارد ضروری اعلامی از سوی ادارات کل محیط زیست و یا شکواییه‌های مردمی

• تهیه و ارائه گزارش تحلیل سالانه (حسب مورد) از وضعیت پیشبرد برنامه‌های نظارت و پایش و اعمال ملاحظات زیست‌محیطی در واحدهای مشمول، عملکرد ادارات کل، حسن همکاری مجریان طرح‌ها با محیط‌زیست، وجه غالب تخلفات و عدم انطباق‌ها و سایر موارد حسب مورد حداکثر تا پایان فروردین ماه سال

بعد

اداره کل حفاظت محیط زیست استان

- تشکیل کارگروه نظارت و پایش استانی متناظر با کارگروه سازمان به تشخیص مدیر کل استان
- تدوین برنامه پایش سالانه و انعکاس به کارگروه ملی
- سازماندهی سخت افزاری (تامین خودرو، تخصیص بخشی از پتانسیل بالقوه و بالفعل آزمایشگاه اداره کل و)
- و نرم افزاری (شامل بانک اطلاعات رایانه‌ای در محیط Excel و بانک نقشه و تصاویر و

- پیگیری قانونی در موارد مغایرت‌های اساسی

- ارائه گزارش تحلیل سالانه به کارگروه ملی

مجری طرح

- برگزاری جلسات هم‌اندیشی با مدیریت‌های فنی پروژه جهت عملیاتی نمودن برنامه تمهیدات و پایش

زیست‌محیطی در روال اجرا و بهره‌برداری از پروژه‌ها

- برنامه‌ریزی برای پایش ادواری و تهیه ملزومات مربوطه یا برون‌سپاری فعالیت‌ها به آزمایشگاه معتمد

سازمان

- برنامه‌ریزی و پیگیری نصب به موقع تجهیزات پایش آنلاین مورد تعهد در مجوز زیست محیطی

- تامین نیروی انسانی متخصص و بانک اطلاعاتی

- برگزاری دوره‌های آموزشی جهت آموزش و توانمندسازی پرسنل

- تهیه و نظارت بر گزارشات خوداظهاری جهت اعلام به اداره کل استان

- رعایت و اجرای ضوابط اعلام شده توسط اداره کل محیط زیست استان و یا سازمان

فاز احداث

۱. ابلاغ مصوبه کمیته ارزیابی به همراه الزامات و جداول تمهیدات و پایش پیوست مجوز (سازمان به اداره کل)
۲. صدور مجوز زیست محیطی + درخواست خوداظهاری (اداره کل به مجری)
۳. معرفی تیم HSE + اعلام تاریخ شروع عملیات اجرایی و اتمام عملیات ساختمانی پروژه + ارائه گزارشات ادواری ۳ ماهه در قالب فرمهای پیوست (فرم ۱، ۲، ۳ بخش ساختمانی و ۷) (مجری به اداره کل)
۴. بازدید از طرح + تکمیل فرمهای پیوست (فرمهای ۱ تا ۳) + اعلام موارد مغایرت های احتمالی * رونوشت به سازمان (اداره کل به مجری)
۵. اعلام دلایل عدم انطباقهای احتمالی و مغایرت های مطرح شده از سوی اداره کل + ارائه برنامه جبران (مجری به اداره کل)
۶. اقدام حقوقی در صورت عدم عمل به وظایف و تعهدات * رونوشت به سازمان (اداره کل به مجری)

فاز بهره برداری

۷. عقد قرارداد برای برون سپاری انجام برخی از پایش های محیطی و آلودگی های فرایندی (مجری با آزمایشگاه معتمد)
۸. بازدید، نمونه برداری، آزمایش و اعلام نتیجه (آزمایشگاه به مجری)
۹. ارائه گزارشات ادواری ۳ ماهه خود اظهاری در قالب فرم های ۳ تا ۷ پیوست (مجری به اداره کل)
۱۰. بازدید از طرح + تکمیل فرمهای پیوست (فرم های ۳ تا ۷) + اعلام موارد مغایرت های احتمالی * رونوشت به سازمان (اداره کل به مجری)^۱
۱۱. اعلام دلایل عدم انطباق های احتمالی و مغایرت های مطرح شده از سوی اداره کل + ارائه برنامه جبران (مجری به اداره کل)
۱۲. اقدام حقوقی در صورت عدم عمل به وظایف و تعهدات * رونوشت به سازمان (اداره کل به مجری)
۱۳. ارائه برنامه زیست محیطی مختص به سال های پس از بهره برداری مرتبط با پروژه های سد و نیروگاه های برقابی - سدهای باطله - مراکز دفن پسماند - معادن و سایت هیپ لیچ - آب شیرین

کن

۱- حسب مورد و در موارد ضروری کارگروه ملی از طرح بازدید و در صورت نیاز تصمیمات جهت پیگیری به اداره کل حفاظت محیط زیست استان ابلاغ خواهد شد.